

locuta sunt mendacium, & lingua vestra iniquitatem fatetur. Et indignatus Propheta contra ingratitude[m] populi, ac scelerum omnium colluuiem, prosequitur: *Non est qui invocet iustitiam, neque est qui iudicet verè: sed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates: conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem.* In captivitate observarunt legem, quam in opulentia fregerunt: ad veritas enim in virtute roborat, prosperitas omni vitiorum genere corrumpit.

Prosperitas obnoxia periculi. 552 Jacob adeo timuit felicitates, in quas eum acciverat filius Joleph, ut opus fuerit promissione Divini auxilij pro obtinenda securitate inter felicitatis pericula. *Noli timere, descende in Egyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi (dicebat Deus) ego descendam tecum illuc, & ego inde adducam te revertentem.* Inter felicitates ceciderunt Angeli, naufragatus est Adamus, Saul perijt, Salomō erravit, Israelis Principes interierunt, & sunt rarissimi, qui felicitatis innumera discrimina evadant. Evangelista Joannes in Calvario stetit animosus, in Thabore cecidit debilis. Quem igitur in felicitate splendoris gloriæ prostrarunt, in adversitate omnia crucis tormēta decicere non poterunt. *Stabat juxta crucē.* Proh quātos dejiciūt felicitates Thaboris! At solus potuit esse felix tamquā Jacob, qui felicitates timuit: sed ideo felix, qui vixit pavidus.

Ingratitudo ruinam offert. 553 De se ipso narravit Nabucodonosor vidisse se in somnijs arborem ea altitudine & ma-

gnitudine, ut videretur cælum ipsum cacumine attingere, & ramis universam operire terram: adjecti descendisse statim de cælo vocem, quæ fortiter clamavit: *Succidite arborem.* Arbor hæc similitudine quadam referebat ipsum Nabucodonosorem cum suo imperio. Cùm enim Dei favore & singulari beneficio dominaretur orbi, inter felicitates adeo extitit ingratus, ut auderet contra ipsum benefactorem Deum. Arbor igitur quæ fructum ingratitude[m] producit, succisa pereat, & de terra omnino aboleatur: *Succidite arborem.* Hoc idem contigit regno Hebræorum, cùm Divina beneficia verteret in arma infidelitatis: *Repleta est terra argento, & repleta est terra ejus idolis.* Cū verò Hebræus populus talem fructum protulerit, noluit Deus, ut talis arboris radices in terra manerent: *Radiceorum quasi favilla erit, & germen eorum ut pulvis ascendet.*

554 Verùm si regnum Israelis fuit à Deo collatum: sic enim Deus ipse manifestari voluit Jeroboamo, quando appellavit Regem: *Auferam autem regnum de manu filij ejus, & dabo tibi decem tribus.* Cur perpetuum non fuit, sed in Ozeæ extinctum? Æternum futurum Christi regnum prædixit Angelus: *Et regni ejus non erit finis.* Subdidit rationem, quòd à Deo conferetur: *Dabit illi Dominus Deus sedem.* Si igitur regnum Divina manu impensum duratione æmulatur æternitatem, cur ad paucos durationis annos regnum Israelis

Israelis restrictum est? Eodem sacro Textu nostra eluitur dabitatio. *Si igitur audieris omnia, quæ præcepero tibi, (dixit Jeroboamo Deus regnum tradens) & ambulaveris in vijs meis, & feceris quod rectum est, custodiens mandata mea, & præcepta mea, sicut fecit David servus meus, ero tecum, & edificabo tibi domum fidelem.* Contulit Jeroboamo regnum, ut illud in ejus posteritate conservaret, si foret Rex iustus, & pius instar Davidis; & non ut conservaret eum impietate, & injustitia, aliter iniqua evaderet distributio: siquidem auferbat regnum à domo Salomonis ob impietatem, & servabat in domo Jeroboami magis impia: at in distributionem Divinam injustitia cadere nequit: non alius Deus erga Salomonem, & erga Jeroboamum: *Statera dolosa abominatio est apud Dominum: pondus æquum voluntas ejus, Christi Servatoris regnum duratione æquabit æternitatem, quia Christus in æternum Rex iustus, & pius erit: Misericors, & miserator, & iustus Dominus.* Israelis regnum tempore brevi evanuit

propter suorum Regum impietatem, & injustitiam: *Principes tui infideles (dixit Deus per suum Prophetam) socij furum: omnes diligunt numera, sequuntur retributiones; papillo non judicant, & causa vidua non ingreditur ad illos.* Cum impio actyranico regimine duratio stare nequit: pietas, & justitia servant regnum: illud fraudes, & injustitiæ labefactant, sceptrumque mutant: *Regnum à gente in gentem transfertur propter injustitias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos.*

Quòdcumque ex dictis sceleribus satis est, ut Deus sceptrum transferat: non tamen satis est ut Reges justitiam colant, veritatem hujusmodi Divinam esse: quia non se reputant supremos, nisi sint injusti. Hebræum sceptrum perijt, & perijt ex ingratitude ac infidelitate: quia cùm maiores à Deo acceperit favores, maiori correspondit ingratitude, & nullam magis genuinum ingratæ coronæ supplicium est, quàm æterna vastitas: *Desolata in terra sedebit.*

LIBER TERTIVS.

CAPVT I.

AMOR CHRISTI FUIT ÆQUE SAPIENS, ATQUE
excedens in diligendo ingratos.

§. PRIMUS.

UT AMOR IMMODICE ARDEAT, SAPIENS
esse debet.

Ingratitudo
Iudeorum
erga
Christum.

555

RIMO, & secundo libro satis ostendimus ingrati-
tudine populi Hebræi, ac Principum
Israelis erga Deum, quæri-
monij, murmuracionibus, & re-
bellionibus, quibus se gesserunt
post innumera à Deo accepta
beneficia. Hoc tertio noster præ-
cipuus erit labor ostendere qua-
liter maiorem exhibuerunt ingra-
titudinem erga Christum: cum
enim Deus fieret homo, ut ex a-
more hominis hominem repararet,
Hebræus populus illum ex odio
interfecit: quia ingratus solvit
debitum eo quo magis lædit,
& nihil magis amorem offendit
quàm ingratitude crudelis. *Posue-
runt aduersum me mala pro bonis,*

Psal. 108.

Et odium pro dilectione mea. Amo-
ri correspondere odio est ingra-
tudo maxima: quia est cõpensare
affectum nobilissimum, qui sum-
mè obstringit, affectu abjectissimo,
qui summè offendit. Ideo ob-
mutescens Dominus, tanquàm agnus
in tormentis, de solo odio queri-
tur: *Odio habuerunt me gratis.*

Ioan. 15.

556 Quatuor habuit attribu-
ta Christi amor erga homines,
quæ in solum amorem Diuinum
cadere poterant. Dilexit Chris-
tus homines sapientia aterna,
patientia infinita, humilitate pro-
fundissima, liberalitate immen-
sa. Ingratitudo hominum com-
pensauit sapientiam malitia, pa-
tientiam crudelitate, humilitate
contemptu, liberalitatem odio.
Christi amor vendicavit sua at-
tributa ab excessu, ingratitude
hominum tuas omnes passiones
à cruce

*Amor
Christi er-
ga homi-
nes qua-
tuor ha-
bit as-
tributa.*

à crudelitate: *Posuerunt aduersum
me mala pro bonis; Et odium pro
dilectione mea.* Congenita ingrati-
proprietas est benevolentia ex-
cessus solvere odio, quando se ni-
mis debitorem intelligit.

*Sapiens
Christi a-
mor.
Psal. 2.*

557 Fuit amor Christi sum-
mè immodicus, quia fuit summè
sapiens, & fuit summè sapiens,
quia Christus est sapientia increa-
ta Patris: *Filius meus es tu, ego ho-
die genui te.* Aternus Pater Filiū
genuit per intellectum, proinde-
que Verbum, & sapientiam, qua-
lis Dominus Jesus Christus, ve-
rus mundi Redēptor. Cū igitur
ex amore nos redemerit Chris-
tus, & ipse sit Patris sapientia,
rectè inferitur amorem Christi
fuisse summè sapientē, & ex hoc,
summè immodicū: tales enim ex-
cessus non potuerunt non pullu-
lare ex amore infinitè intelligēte.

*Amor sa-
piens.*

558. Hac impulsus ratione E-
uangelista dilectus, quando nobis
voluit referre amoris Christi
excessū, à sapientia auspicatus est:
*Sciens Jesus, quia venit hora eius:
Et cum dilexisset suos, in finem dile-
xit eos.* Et sapientiam eandem
repetijt, quando eundem Do-
minum Aterni Parentis Filium
declarauit: *Sciens quia omnia dedi-
dit ei Pater in manus.* Voluit Eua-
gelista ut intelligerent homines
Christum immodico amore eos
redemisse, quia eos dilexerat tam-
quam sapiens, & dilexisse tam-
quam sapientem, quia erat sapien-
tia Patris: *Sciens quia omnia dedi-
dit ei Pater in manus.* Probauit excessi-
sum amoris aternitate amandi:
Cum dilexisset, dilexit, & immen-

Ioan. 13.

25

fitatem sapientia ex intima con-
nexionem cum Patre: *A Deo exi-
vit, Et ad Deum vadit.* Fuit Chris-
ti amor infinitè sapiens, & infinitè
excedens: sic Christus nullo
circanscriptus termino in aman-
do, quia nullo circanscriptus ter-
mino in intelligendo, intelligit sine
limite: ergo diliget sine limi-
te: nam verus amor, & sapientia
ijsdem procedentes gradibus, &
ad eundem collimantes scopum,
idem spatium conficiunt.

559 Negari non potest repa-
rationem mundi fuisse Diuini a-
moris opus: *Sic Deus dilexit mun-
dum, ut filiū suū unigenitum daret.*
Cur igitur Spiritus Sanctus non
venit reparare mundum, cum sit
essentia, & antonomasia amor: ve-
nit autē Verbum aternum, quæ
sapientia Patris est? Quia ostendit
Deus mundo, se redemisse il-
lum per excessum amoris, quia
tamquàm sapiens dilexerat. Fuit Ver-
bū aternum, Patris sapientia, mū-
di reparator: quia Christi amor
adeo hominum merita excessit,
ut nisi sapientia ipsa reparasset
mundum, crederent homines tale
amorem in redemptione magis
fuisse prodigum, quàm sapi-
entem; cum re vera æquè immo-
dicus atque sapiens fuerit: *Sciens
in finem dilexit.* Prodigus sua ef-
fundens amittit potius quàm do-
net; imò donans non devincit,
quia sapienter non donat. Amor
Christi ita sapienter donauit, ut
donum intellexerit donans se ip-
sum; non quòd nos illum merere-
mur; sed quia ille nos amavit.
Christus ex amore adhibuit reme-
dium,

*Spiritus S.
ad redem-
ptionem
mundi.
Ioan. 3.*

*Intellectus
ad operan-
dū efficitur.
Ioan. 3.*

KK 2

dium, & hoc fuit efficax, non solam quia Christus dilexit, sed etiam quia intellexit; nam sine intellectu nemo rem heroicam operatur. Omnia per Verbum facta sunt (inquit Joannes) *Et sine ipso factum est nihil.* Quid? nonne etiam Spiritus Sanctus operatus est? sunt enim actiones ad extra communes omnibus personis Trinitatis. Dixit sine Verbo nihil fieri; quia Spiritus Sanctus est amor, Verbum est sapientia; voluit igitur Evangelista hoc loquendi modo significare sapientiam sine amore posse operari omnia, amorem sine sapientia nihil. Non plurima operatur amor quia excedens, sed quia intelligens.

Amor Divinus intelligens.

560 Noverat Christus, ut suum honoraret amorem, non debuisse illum commendare ex diligendo, sed ex intelligendo. Amor humanus admittit cecitatem, cujus individuus comes est amor Divinus semper agit cognitionis splendoribus circumfusus. In nos tantum (inquit Apostolus) ea cadit felicitas, ut ducti Spiritu Sancto, & lucis radijs perfusi Dei faciem contemplemur: *Nos vero omnes revelata facie gloria Domini speculantes in eandem imaginem transformemur a claritate in claritate tanquam a Domini Spiritu.* Spiritus, cujus splendoribus consequitur mens humana claram visionem Dei, est Divinus amor, qui debuit esse summè intelligens, ut posset talem hominibus notitiam impendere. Non videbant Hebraei splendendam Moyse faciem, quia care-

2. Cor. 3.

in illa
sunt in
sua lib
g. 100.

bant amore, cujus loco subrogabatur odium ex invidia: *Ita ut non possint intendere in faciem Moyse propter gloriam vultus ejus.* Et quia non intelligebant, non diligebant.

561 Duobus precipue enituit Christi amoris sapientia, altero ferens excessum, altero continens æternitatem; solus enim sapiens amat excessus, & sola magnitudo sapientia æternam perpetuitatem amoris. Promisit Christus Apostolis se missurum tanquam magistrum, & Doctorem Spiritum Sanctum: *Paracletus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia.* Si Spiritus Sanctus procedit per actum voluntatis, quomodo datus est magister, cujus munus versatur circa operationes mentis? illi Christus perfectiones mentis, ejusque operationes adscripsit, quia tanquam amor perpetuus apud discipulos mansurus erat: *Ut maneat vobiscum in æternum.* In mundi exordio transibat super aquarum fluctus: *Ferebatur super aquas.* Postea in Apostolos e caelo delapsus super ipsorum capitibus instar linguarum fulgentium mansit: *Sedit supra singulos.* Olim transibat, quia omnia erant tenebrae, quibus significatur ignorantia; postea mansit, quia omnia erant luces, & splendores, quibus exprimitur sapientia; amor inter tenebras ignorantia transiit, inter luces sapientia manet; illum tenebrae ferunt: *Ferebatur,* luces æternant, *sedit.*

562 De Magdalena testatus

est

Sapientia in amore.

Luc. 12.

Amoris perpetuitas ex intellectu.

Gen. 1.

Ab. 2.

Sapientia æternat amorem.
Luc. 10.

est Dominus elegisse optimam partem perpetuam mäsuram: *Maria optimam partem elegit, quae non auferetur ab ea.* Quam elegit partem Magdalena? Elegit magnum amorem: *Dilexit multum.* Cum vero scite elegisset, non potuit non multum diligere, ita ut perennaret amor; antecessit cognitio affectum, manus inter se conseruerunt scientia, & amor: *Ut cognovit, dilexit.* Amavit ut cognovit, & quia cognovit sapiens, amavit excedens; itaque peritus mentis discursus, æternum reddidit voluntatis amorem, siquidem in illa adhuc durat amor, & in æternum durabit. Fuit Christi amor excessivus, & æternus: excessivus, quia excessit omnes excessus; æternus, quia sine fine dilexit homines; sed ideò æternus, quia sapiens.

Sapientia perpetua durat.
Gen. 3.

563 De non moriendo reddidit securos Tartareus hostis primos parentes: *Nequaquam morientini.* Et eisdem obrulit Divinam similitudinem in scientia: *Sicut dii scientes.* Videtur inconsequenter locutus; nam ad tollenda pericula ignorantia, rectè offerret sapientiam; ad tollenda vero pericula mortis, debuit offerre immortalitatem. Aut igitur loquitur per jocum, aut nescit terminos. Nequaquam; sed oblatio fuit ad rem. In sapientia oblata immortalitatem obrulit, cum ex sapientia possent mortem declinare; nam rebus alijs abentibus, sapientia manet; & si hæc perspicua est, æternus perseverat amor.

Rogo, cur in nobis sæpè variatur, & deficit amor? Cur in Deo semper idem persistit amor? Certa apud Theologos sententia est Deum in æternum amare pro illa differentia temporis, qua aliquid temel amavit: siquidem Divini actus non desinunt, quia nunquam mutantur. Cur igitur in nobis cessat, ac mutatur amor, & non in Deo? Quia noster amor in nobis sequitur cognitionem imperfectam, in Deo perfectissimam: & quandiu cognitio perseverat, amor non mutatur. Hoc similiter in causa est quod nos in via Dei inconstantes diligimus, at sine ulla mutatione in patria: nam cognitio nostra in terra nimis obscura, in caelo evidens omnino est. Ex cognitionis caelestis perspicuitate pullulat æternus amor: perspicuitas in intelligendo firmat æternitatem in amando. Cum igitur Christus perfectissimè intelligat, in æternum diligit.

Perpetuitas amoris ex sapientia.

§. SECUNDUS.

Proponuntur rationes, quibus videtur suaderi Christi amorem fuisse prodigium: at ostenditur veritas, quod fuerit sapiens.

564 Impugnemus hoc assumptum, quod scilicet Christi amor æquè sapiens atque excessivus fuerit in diligendo ingratos, ut meliùs illius certitudo, & veritas elucescat. Nam veritas est instar solis, qui oppositas nubes dissipans intensiori luce fulgentius irradiat.

Veritas impugnata splendet.

*Predgali-
tas amoris
absque sa-
pientia.*

Prima objectio: Nihil quod bonitate careat, rectè & sapienter diligi potest: nam voluntatis objectum, ut ametur, necesse est quod bonitate vestiatur; ergo amor Christi non fuit æquè sapiens ac excessivus in diligendo hominem ex peccato fœdissimum, & constitutum in odio Dei, atque adeo omni spoliatum bonitate: videtur igitur fuisse potiùs excessum amoris prodigi, quàm sapientis. Secunda: Amor, ut sit excessivus, debet subicere rationem, & non ei subesse: nam ratio amandi est ipse amor. Qui verò amat ut sapiens, amabit prudenter, sed non excessivè: nam excessus in superfluitate consistit. Tertia: Vitium ingratitudinis fuit semper Deo abominabile: ideoque ex ingratitudine populum suum frequenter abominatus est, & respuit: *Voca nomen ejus, non populus meus, & ego nõ ero vester Deus.* Unde amari à Christo id quod Deus Pater aspernatur, potiùs videtur amor prodigus, quàm sapiens.

Off. 1.

Quarta: Excessus amoris Christi videntur indigni Deo: nam videtur dedecere Deum posse dici illum nasci in tempore, & à parentibus peccatoribus, cum de Deo à Prophetâ dicatur: *In splendoribus sanctorum ex utero ante Luciferum genui te.* Ubi designat æternitatem, quando natum dicit ante lucem: & innuit puritatem nativitaris, quando dicit natum in splendoribus sanctitatis. Item à ratione videtur alienum quod dicatur nasci pauperem, & inter bruta animantes Deum, de cujus

Psal. 109.

maiestate Ilaias protulit: *Plena erat omnis terra gloria ejus, & ea, quæ sub ipso erant, replebant templum.* Nec videtur quid indignius quàm dici, mori abjectum inter duos latrones Deum, qui est gloria Angelorum: *In quem desiderant Angeli prospicere.* Et quidem excessus qui maiestatem ac decorem exhauriant, potiùs videntur spectare ad amorem prodigum, quàm intelligentem.

565 Nihilominus excessus amoris in Christo esse verè excessus amoris sapientis, pro cõperto habendum est. Satisfaciam adductis in oppositum. Quod attinet ad primum, certum est, quamvis homo per peccatum deformaretur, maneretque in odio Dei, esse tamen opus Dei, ipsius manibus formatum, ad Dei imaginem, & similitudinem: Christumque Æterni Parentis iussu fuisse missum in mundum pro hominis perditæ reparatione: *Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret.* Cum verò Dominus probè noverit susceptum humanæ salutis opus, Parentis sui in homine similitudinem, suamque Redemptoris obligationem, hominem reparavit prædictis excessibus, ut evaderet opus infiniti valoris; tum propter Divinam manum, qua homo conditus fuerat; tum propter imaginem, qua Deum exprimebat: idque ex ardentissimo amore, & infiniti pretij effuso sanguine, quæ omnia, & singula objecta continebant sufficientem bonitatem, ut à Christo

Redemptio hominis ex amore.

Ad Cor. 4.

Bonitas cogitata ad amandum.

Gen. 1.

sto per excessum diligerentur. Amavit non ob id quod homo ex peccato merebatur, sed ob id quod Divinæ similitudini debebat. Quando Deus pepercit Adamo, dixit: *Ecce Adam sicut unus ex nobis factus est.* Parcens Adamo, propriam in eo observavit similitudinem. Nam similitudo conciliat, paritque inter similes amorem, à quo delictorū venia proficiscitur. Ea tunc fuit nostri mississimi Dei benignitas, ut non attenderet ad peccatum, ut odio haberet, sed cogitaret propriam similitudinem, ut amaret. Sic se habuit olim Deus, sic postea Christus, & adhuc quasi ignarus nostrarum ingratitudinū, considerat suam in nobis imaginem, & quam in se suscepit obligationem, ut nos protegeret implens Paternam voluntatem. Igitur quia cogitavit has rationes diligendi, Divino quasi excoquens igne excessus amoris purificavit.

Amoris Divini & humani differentia. 2. Reg. 13.

566 Quod attinet ad secundum, inter Divinum, & humanum amorem magnum sapientiæ discrimen est. Amor humanus cõ magis censetur excedere, quod magis cæcutit: cum enim illius objectum falsum sit, cæcitates reputantur excessus. *Noli stultitiam hæc facere.* Thamar dicebat Amnoni, quando hic maiorem illi amorem significabat: quibus verbis manifestè innuit amorem humanum, & stultitiam in mundo non differre. Divinus amor diligit tamquam sapiens, & operatur secundum rationem, quia diligit quod mens perspicuè intelligit, & ra-

tio firmiter probat: neque enim ullus veri amoris excessus dari potest absque mente; nam ut amor sit legitimus, non tantum ferre debet affectus cordis, sed etiam discursus mentis. Sacra Pagina dixit animam Jonathæ esse per conjunctionem veluti eandem cum anima Davidis: *Anima Ionathæ conglutinata est cū anima David.* Non dixit utriusque corda, in quibus residet amor, conglutinata esse, sed utriusque animam esse conglutinam: quia anima continet non solum affectus voluntatis, sed etiam discursus mentis, cum utramque potentiam, voluntatem, & intellectum contineat.

Ratio amoris dicitur 1. Reg. 18.

Amor rationalis esse debet.

567 Amor qui sola voluntate regitur, furor est: qui aspernatur rationem, cæcitas. Neque verè diligit, neque meretur furiosus amor, sed solus amor sapiens: non qui cæcitate ducitur, sed qui rationis ductum sequitur: amor enim sequi debet rationem, & non è contra ratio amorem. Ex hac parte multum allucinatur mundus: gerunt homines commutatas manus, & vim rationi inferunt; non sequitur affectio rationem, sed ratio affectionem: non operantur homines iuxta id quod volunt: voluntas est quæ præcedit mentem, cum ex ratione ipsa subsequi debuerit. Aliter se gessit in diligendo Christus: amor secutus est sapientiam, affectus discursum, voluntas mentem; & sic evasit voluntas prudens, affectus sapiens, amor intelligens.

Cum vellet Deus, ut pulcher-

rima orbis machina à suis manibus prodiret, possetque à mille alijs rebus opus suum auspicari, exordium sumpsit à luce: *Dixitque Deus, fiat lux.* Quanam huiusmodi festinatio Dei in producenda luce ante res alias? Fuit mysterium, ut ostenderet Deus, se non operari in tenebris, ratione inconsulta: quòd si Divinum operari est Divinum velle: *Omnia quæcumque voluit, fecit;* esset in Deo imperfectio velle quod non videbat, & amare absque prævijs suæ sapientiæ notitijs. Erraret proculdubio amor, quem non duceret lux mentis. Idcirco Deus prius accendit lucem, ut reliqua suarum manuum opera evaderent omnino perfecta. Duo præcipua quæ Deus beneficio hominis edidit opera, fuere adventus Verbi æterni, & adventus Spiritus Sancti. Dignus animadversione est modus utriusque adventus. Prius advenit Verbum, posterior Spiritus Sanctus Verbum ipsum consecutus. Cur non è contra, prior Spiritus, posterius Verbū? Quia hoc modo, & ordine adveniendi amor in Deo, qui est Spiritus Sanctus, sequebatur rationē, seu sapientiam ducem, quæ est Verbum. Si Spiritus prior adveniret, Verbo postea subsequente, amor præcederet rationem, & ratio amorem subsequeretur: dareturque proinde ordo inversus, ut nempe amor rationis, & non ratio amoris dux esset. In Christo igitur amor ratione ductus invenit suam esse obligationē nostram delicta abolere, ut suam ima-

Gen. 1.

Psal. 113.

ginem repararet.

§. TERTIUS.

Solus qui amare novit, amare novit ingratos.

568 Opposuius tertiam objectionem, quòd scilicet ingratitude fuerit semper Deo invisus adeò ut ob ingratitude suum populum reprobaverit: & ideò quòd Christus dilexerit ingratos, fuit excessus amoris prodigi, cum amaverit quod Pater odio habuerat. Modò nostri muneris erit ostendere, Christum diligere ingratos, fuisse excessum amoris verè sapientis. Nam si Pater misisset Filium in mūdum, ut ex amore homines redimeret, proculdubio non redimeret homines, nisi diligeret ingratos: quia inter hominem, & ingratum nullum prompè discrimen est. Formavit Deus Adamum, & beneficijs cumulatum, paradisi dominū constituit: & prima Adami operatio fuit ingrati Deo esse: cum enim Deus illum fecerit hominē, natura hominis reddidit ingratum Deo. At satisfacere voluntati Paternæ redimendo ex amore ingratos, fuit excessus amoris verè sapientis. Ab æterno incubuit Christo Servatori designato remedium hominis culpæ, reparatio naturæ lapsæ, & salus hominum, quibus omnibus satisfecit diligendo ingratos.

569 Verum quidem est Deū abominari ingratitude, in quā frequenter, & graviter animadvertit, quia fuit prima culpa, qua

Amor circa ingratos excessus, sicut.

Ad Gal. 4.

Prov. 17.

Ad Rom. 5.

Amor Christi fuit servatus

6 n. 45.

qua suum conditorem rationales creaturæ offenderunt: hominem tamen semper dilexit, quia cum ab æterno noverit peccaturum, nec ab ipsius creatione abstinuit, nec post peccatum destruxit. Tamquā Pater Deus semper homines dilexit, quos ut adoptaret in filios, misit Christum in mundum: *Ut adoptionem filiorum reciperemus.* Et amoris sapienti consonum fuit, quòd Christus amaret homines tamquam fratres, & cohæredes suæ æternæ gloriæ futuros. Maior fuit excessus illos diligere, non quando jam gratos & justos, sed quando adhuc ingratos, & peccatores: *Frater in angustijs comprobatur.* Ut exaggeraret Apostolus Dei amantis excessum erga homines, ait nos dilexisse: *Cū adhuc peccatores essemus.* Nam omnis peccator, ingratus Deo est, tūc Deum benefactorem offendat, cui serviens referre gratiam debuerat: & quòd Deus amet gratos, & suo amori correspondentes, amor est: quòd amet ingratos suis excessibus, inter omnes excessus maximus est. Ideò Apostolus, ut exaggeraret Dei amatis excessū, de hominū ingratitude peculiariter meminit.

570 Crevit excessus, quia Christus voluit fieri noster frater, quando nos ex ingratitude tam sublimē honorē, & fraternitatem non merebamur. Joseph ut suum erga suos fratres singularem exhiberet amorem, eos appellavit fratres, quando illi fraternitate indigni erant: *Ego sum Joseph frater vester, quem vendidistis.*

Voluit Joseph suum erga fratres probare amorem, ideò se dixit fratrem: quasi diceret: Ego nunquam deserui fraternitatem, quā vos deseruistis, nec defui amori fraterno, quem violastis. Quòd amor ex mea parte non desit, quando ex vestra parte frangitur, magnus excessus Joseph diligentis. Maior fuit amoris excessus in Christo: nam Joseph amavit suos fratres, quia horum frater erat. Christus voluit fieri noster frater, ut nos amaret: Joseph habebat titulum amandi, Christus illum quæsit ad amandum: uterque tamen excedens in amando, quia uterque gratis amavit.

571 Qui amat ingratum, gratis ac liberaliter amat, & amor liberalis inter omnes excellit. Propter hominū malitiam Deus universam terram diluvio obruit: *Vidēs autem Deus, quòd multa malitia hominum esset in terra, delevit omnem substantiam, quæ erat super terram.* Morus postea Deus misericordia promisit se abstinere à supplicio in posterum, & subdidit eandem rationem, quæ antea comitotus fuerat ad puniendum, scilicet promptitudinē hominum ad malum: *Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines: sensus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona sūt ab adolescentia sua.* Quid talis huiusmodi ratio est ad parcendum, & faciendum hominibus, quæ fuerat ad eosdem puniendum? Ratio hæc satis est ut Divinus amor se oppigneret in emolumentis hominum: quia Divinus amor plus

Amor Dei liberalis
Gen. 7.

Gen. 8.

moveretur suis excessibus, quam nostris correspondentijs. Ille amor, qui in Deo magis excedit, plus sapiens est, & maior excessus amoris, est maior ab omni utilitate immunitas.

Amor
sensus.
Joan. 4.

572 Quæsit Christus Baptista absque labore, & in Samaritana quærenda lassatus est: *Fatigatus ex itinere*. Quia Baptista erat amori correspondens, Samaritana illum offendens: & maior excessus amoris consistit non in diligendo correspondentem, sed in amando offendentem. *Sana animam meam, quia peccavi tibi*. Sic à Deo sanctitatem animæ precatur David, & non videtur aptam proponere, ad impetrandum, rationem: allegat offensam Deo illatam, ut obtineat delictorum remedium? Ea est Dei benignitas, & excessiva charitas, ut ipsis rationibus offensæ moveatur ad diligendum, & medendum: *Quoniam completa est malitia ejus, dimissa est iniquitas illius*. Pervenit homo (inquit Propheta) quò pervenire poterat offensâ, pervenit Deus, quò pervenire poterat clementia. Non videtur Deus consequenter operari, si ex injurijs sibi illatis eruat motiva ad beneficia conferenda. Ita sentiet quicumque ignoraverit Divinum amorem: crescit tantum injurijs Divinus amor, ut superent omne cogitabile illius excessus.

1. Reg. 24
& 25

Amoris
excessus in
Christo
dat vitam

573 Excessus amoris, qui magis commendatur in Davide erga Saulem, fuit condonare illi vitam in iisdem locis, in quibus quærebatur ab illo ad necem. Hac con-

donatione ostendit David plus diligere Saulem, quam se ipsum: quia parcebat infestissimo hosti, exponens se periculo, ut ab eodè superstite necaretur. Hoc gessit sapienter David: quia remittens vindictam, meritis est scriptum Israelis. Et quid gessit Christus erga suos hostes? Amisâ propria vita temporali, illis peperit æternam, condonavit infinitam offensam, meritis est cælesti ac terrenum sceptrum; & cum pro his beneficijs homines illum crudeli morte exciperent, voluit cum hominibus manere, ut eos plus & indefinenter diligeret: cum enim Christi amor foret infinitè sapiens, ipso debuit æquare excessu sapientiam. Excessus Davidis fuit superare ingratitude unius Saulis in mundo: excessus Christi fuit superare ingratitude nem mundi universi, quem redemit. David amavit Saulem ingratum tamquam ingratum: Christus dilexit ingratos quasi gratos: & cum primus amor fuisset magnus, secundus fuit maior, prioremque excessit tamquam infinitè sapiens. *Amice* (dixit Christus Judæ) *ad quid venisti?* Amicus Judas? Ita. Ostendit Christus se diligere proditorem tamquamamicum, quasi ingratitude proditionis foret gratitudo amicitia: & quidem cogitare tamquam motiva gratitudinis, quæ sunt ingratitude rationes, solus Christus potuit, quia solus Christus novit: quò enim pertingit in Christo profunditas scientiæ, potest pertingere excessus amoris.

Matth. 2

Amor
Christi
huc tendit
bat.

574 Ad finem triplicem Christus suo amore collimavit: honorem Patris sublimare, homines culpæ nexu solvere, & propriam commendare sapientiam. Honorem Patris sublimavit talem se illius Filium professus: *Ego demonium non habeo* (dicebat Judæis) *sed honorifico Patrem meum*. Solvit homines vincetos culpa, quatenus emit proprio sanguine: *Emptus est pretio magno*, (dixit Apostolus) *id est, sanguine Christi*. Commendavit suam sapientiam amoris excessibus, in quos prodivit tamquam sapiens: *Sciens, in finem dilexit*.

Joan. 3.

Ad Cor. 6.

Joan. 13.

Homines
sunt Christi
sui.

At si amor Christi fuit sapiens, quomodo voluit emere ingratos suo sanguine infiniti valoris? quomodo dixit Evangelista illos esse suos: *Cum dilexisset suos, qui erant in mundo*, si ingratus nec agnoscit id quod debet, nec illius à quo diligitur? Emit Christus proprio sanguine ingratos, quia Deo non stat minoris sanguine ingratitude hominum. Dixit aptè Evangelista homines esse Christi: quia omnes sumus Christi, tum ex amore, quo nos dilexit, tum ex sanguine, quo nos redemit: nec poterat dari perfectius vinculum ad unionem, quàm Christi amor, nec justior titulus ad dominium, quàm præcium sanguinis, utpote infinitum.

Amor
Jacob
erga
Rachelem
temporalis.

575 Servivit Jacob septem annis Labano propter amorem Rachelis, & exacto septennio exegit à Labano, ut sibi traderet uxorem suam: *Da mihi uxorem meam*. Quid? si Labanus nondum Ra-

chelem dederat, imò nec dedit nisi post alterius septennij obsequia, cur Jacob vocat suam, & non postulat alio nomine? Quia excessus amoris, quo Jacob Rachelem dilexerat, & servitia quibus emerat, fecere suam ante ullam traditionem. Amor Jacobi temporalis fuit, & obsequiorum premium limitatum: at Christi amor fuit æternus, & pretij valor infinitus. Quòd si tituli illi satis erant, ut Jacob Rachelem appellaret suam, cur non sufficerent hi, ut omnes homines Christi essent? Christi erant omnes homines, qui debebant in mundo, quando pro illis moriebatur: *Cum dilexisset suos, qui erant in mundo*. Quamvis enim tunc plurimi nec illum agnoscerent, nec proinde illi subjaceret, jam Christus omnes dilexerat, & diligebat: *Cum dilexisset, dilexit*. Igitur quamvis omnes non essent Christi ex subjectione, erant illius ex amore, non quòd illi omnes Christum amassent, sed quòd Christus illos omnes amabat.

§. QUARTUS.

Excessus qui videntur indigni maiestate, sunt qui commendant sapientiam amoris.

Gen. 29.
Pauperem
Christi.

576 Quarta objectioni ut satisfaciamus, fatemur nasci Christum pauperem, & mori affixum cruci inter duos latrones, excessus esse Dei maiestate indignos, sed idè fuisse Christi sapientiæ excessus: nam quòd erat indignum

Deo, erat necessarium hominibus. Apostolus dixit necessarium esse homini quendam Deum, qui cum foret dives, pauper fieret, ut nos sua paupertate locupletaret.

2. Cor. 8.

Propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis. Fuit similiter necessarius homini unus Deus, qui vivens in naturali & essentiali beatitudine, voluisset semetipsum veluti exhaustire, & pati in se, ut nos à miserijs & doloribus eriperet. Fuit tandem nobis necessarius unus Deus, qui cum esset per essentiam ipsa vita, se morti traderet, ut nobis donaret vitam. Et quidem fieri pauperem, qui erat dives, fieri possibilem, qui erat impassibilis, fieri mortalem, qui erat ipsamet vita, excessus fuere Divinæ sapientix.

Christus in Cruce Deus cognitus.

577 Fuit tanta excellentia Dei quæ sapientis, mori Christum patibulum propter homines, ut hæc lux, hæc gloria, hic splendor Crucis, hæc Christi mors tam indigna Deo quæ Deo, tam digna Deo propter amorem hominum, ostenderit Christum esse Deum, & mundi Salvatorem. Ostendit esse Deum: nam hæc signa delegit sapientia Divina, ut illum manifestaret per suos Prophetas: *Aspiciet in me, quem cõfixerunt.* Quasi diceret: Aspicientes me agnolcent confixum: & quidem non poterant homines Deum Crucis affigere, nisi Deus homo fieret. Et quod maius est, ijdem ingrati pendentem in Cruce justum, ac Deum testati sunt. Antequam Christus subiret patibulum,

Zach. 12.

Aspiciet in me, quem cõfixerunt. Quasi diceret: Aspicientes me agnolcent confixum: & quidem non poterant homines Deum Crucis affigere, nisi Deus homo fieret. Et quod maius est, ijdem ingrati pendentem in Cruce justum, ac Deum testati sunt. Antequam Christus subiret patibulum,

à suis hostibus reputabatur malefactor: *Si non esset hic malefactor.*

Joan. 18.

Postquam in patibulo mortem obivit, ab iisdem fuit cognitus verè, ut erat, justus & filius Dei: *Verè hic homo justus erat: Verè filius Dei erat iste.* Ex eo, quia corresponderat maiori excessu amoris illis, à quibus acceperat solutionem maioris ingratitudinis. Et quidem exhibere Christum in Cruce vim amoris erga illos, qui per summam ingratitudinem ipsum necabant, probatio fuit manifesta Christum esse Deum. Talem enim excessum nescivit operari homo, qui est purus homo; solus novit operari homo, qui est simul Deus.

Passio Christum ostendit redemptionem.

578 Ostendit insuper esse redemptorem mundi, quia sic debebat redemptionem. Nam Deum fieri hominem propterea fuit ut pati ac mereri posset sua vita ac morte: quæ omnia in Deum quæ Deum cadere nequibant. Et certè expediebat maximè redemptionem fuisse Deum, ut ejus meritum infinitum foret. & sic de rigore posset satisfacere justitiæ Divinæ propter culpam hominis, quæ offensiva infinita erat, utpote contra Deum infinitum: & opera quæ impleverunt obligationem redemptoris, & declararunt redemptoris Divinitatem, satis ostendit fuisse excessus amoris Divini sapientis.

Isai. 52.

At si hujusmodi opera præ-nuntiata fuere à Deo per suos Prophetas. Et Deus figurativè ostendit in serpente, quem Moyses in solitudine attonli jussit. Cur ea per Christum impleta in Cruce

Num. 2. Ignorantiam & ingratiam de Cruce pueror.

1. Cor. 1.

Cruce pepererunt Judæis scandalum, & Ethnicis reputationem stultitiæ? *Nos autem prædicamus (inquit Apostolus) Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.* Quia excessus amoris sapientis est veluti moneta nullius valoris inter ingratos, & ignorantes. Ethnicis illud non merebantur, & favorem ignorat qui non meretur. Judæi noluerunt agnoscere, quia ingrati pessimi: & ingratitudo ut neget debitum, se ignorare significat.

Judæi scire ve no tentes

579 Noluerunt Judæi scire excessum amoris Christi pendentis in Cruce: quia si vellent scire, proculdubio deprehenderent altitudinem & profunditatem sapientix Divinæ clausam in scandalo hominum, fortitudinè Dei contentam in debilitate humana, & gloriam Altissimi latentem in opprobrijs & ignominijs, quas patiebatur: nam homo ille Crucis affixus inter latrones erat ipse Deus, qui creaverat cælos & terram, ibique sic fixus eosdem movebat & gubernabat, impendens rebus substantiam & vitam: deprehenderent sic præ-nuntiassè Prophetas, sic Deum ab æternitate decrevisse tamquam expediens ad remedium, & reparationem humani generis, quod infinito pretio sanguinis Dei, & non vitulorum ac arietum debuerat satisfacere Divinæ justitiæ pro nostris culpis.

Ignorantiam amoris in eo qui amare nescit.

580 Quid igitur? si ita exigebat ratio, si ita prædixerant Prophetæ, cur Judæi ignorant Chri-

stum? Quia quidquid operationis in mundo Christus ediderat, fuere excessus amoris, & hos solus amor sapiens deprehendit, quia solus intelligit. Demiratus Petrus vehementem amorè Christi, qui lavabat pedes, Dominus servis, Deus hominibus, Creator creaturis, illum intercipientis non lebat lotioni consentire. Quid tunc Dominus? Ignorantiæ tribuit impugnationem: *Tu nescis modo.* Quid? Non intelligebat Petrus mysteria Divinitatis, qui olim suam professus fidem dixerat: *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Cur modò ignorat lotionis mysteria? Quia tunc operabatur Christus excessum amoris, & amoris excessum solus amor assequitur, quia solus amor intelligit, non quidè amor Petri ignorantis, sed amor Christi infinite sapientis. Talem amorem nescivit Petrus, & Judæi ignorarunt. Ratio in promptu est: nam quod continetur intra humanum captum est, mori posse amicum pro alio amico: at vitam exponere pro liberandis hostibus, mori sponte ingratorum manibus, excessus est, quem nec de Deo homines poterant suscipari: quia nec illum mente capiebant, nec fide merebantur. At quod homines ex ignorantia assequi non poterant, Divinus amor ex sapientia operatus est: nam in diligendis ingratis se infinite sapientem & efficacem exhibuit.

Joan. 12.

Math 16

Hosium amor.

CAPUT II.

*Ingratitudo hominum fuit magis
perversa quando amor Christi
fuit magis excessivus.*

§. PRIMUS.

*Ex maiori excessu amoris eruit in-
gratitudo motiva, ut sit bene-
ficioz immemor.*

581 **A**MOR Christi æquè
fuit sapiens, & ex-
cedens, cui opposita hominum
ingratitudo æquè fuit perversa
atque immemor. Exhibuit se Di-
vinus amor sapientem & exce-
dentem Verbi incarnationem, na-
talitio, doctrina, & miraculis, quæ
Christus edidit pro remedio ho-
minum. Ingratitudo verò He-
bræi populi illis omnibus cor-
respondit malitia: nam Christum
ipsum negavit, quia vidit homi-
nem: in præsepio necem illi ma-
chinatus est: propter doctrinam
& miracula blasphemavit; & tã-
dem inter duos latrones Cruci
affixum innumeris tormentis &
opprobrijs interfecit: *Morte tur-
pissima condemnemus eum* Fuit Ju-
dæorum extremæ malitiæ delibe-
ratio.

582 Negari non potest maxi-
mum Divini amoris excessu fuisse
se Deum fieri hominem: quia sic
se veluti exhauit pro remedio
hominum: *Exinanivit semetipsum.*
Fuit excessus maximus, quia se
minuit Deus, ut nos crescere-
mus: & diminui se, ut alter

*Amoris
Dei
excessus.*

Sap. 3.

*Excessus
Dei
amoris est
maximus.
da Phil.*

crefcatur, amor humanus non est,
sed excessus Divinus. Eodem lo-
co ait Paulus, quando Christus
se minuit, Deum se ostendisse:
*Non rapinam arbitratus est esse se
æqualem Deo: sed semetipsum exi-
nanavit.* Se minuit, ut homo cre-
sceret: nam Deus fecit se hominẽ,
ut hominem faceret Deum. Et
quidem diminui, ut alius crefcatur,
facere de proprijs diminutioni-
bus gradum ad alterius augmen-
tum, æquè est excessus amoris, &
demonstratio Divinitatis: nam so-
lus homo Deus novit operari ta-
lem excessum.

583 Cæterum huic tanto exce-
ssui ita pessimè fuere homi-
nes correspondentes, ut quia vi-
derunt hominem, noluerunt ag-
noscere, & fateri Deum. In domo
Caiphæ fuit ille excessus dam-
natus tamquam blasphemia, *Au-
distis blasphemiam.* In prætorio tã-
quam delictum contra legem:
Secundum legem debet mori. Sed

*Indecorum
ingrata
correspon-
dentia.
Noli Deũ
agnosce.*

Matth. 14.

Joan. 19.

Joan. 10.

*Deus sa-
piens homo
sapienter
amavit.*

phetias omnes impletas viderent:
sed quia Deum fieri hominem,
ut moreretur pro hominibus, fuit
excessus Divinæ sapientiæ, illum
ingratitudo solvit malitia: nam
de eodem excessu Judæi forma-
runt culpam, quando dixerunt:
Homo cum sis, te facis Deum. Vide-
runt quòd Deus homo fieret, &
excessum verterunt in crimen,
dicentes quòd homo fieret Deus:
nam in tribunali malitiæ virtutes
mutantur in culpas; & in iudicio
ingrato tamquam delicta amoris,
sapientis excessus damnantur.

584 Exhibuit se Deus sapi-
enter amantem, dum fieret ho-
mo pro remedio hominum: quia
licet modis alijs posset Deus re-
parare mundum, ille fuit perfe-
ctior ac sapientior: ex alijs seque-
rentur absurditates. Nam si Deus
de potentia absoluta, ex pura mi-
sericordia vellet remittere ho-
minibus omne debitum, eosque
justificare, esset locus credendi
ac dicendi non satisfieri iustitiæ.
Item si decrevisset Deus ut An-
gelus carnem assumeret, & pro
hominibus pateretur, præterquã-
quod ille Angelus plenè satisfacere
Divinæ iustitiæ non posset,
sequeretur absurdum maximum,
scilicet quòd homines putaren-
tur manere magis obstricti crea-
turæ, à qua forent redempti, quã
suo Creatori, à quo fuerant condi-
ti: cum longè maius crederent
redemptionis, quàm creationis
beneficium: & hic modus valdè
à Divina sapientia abhorreret.
Par, imò maius foret absurdum,
quòd Deus homines oneratos

peccatis, qui in vitijs obfodue-
rant, ex pura bonitate salvaret:
quia contra iustitiam & aquita-
tem videretur æternis præmijs
condonare æternarum poenarum
reos. Igitur Deus pro nostra re-
paratione factus homo mirificè
commendavit suum amorem, &
manifestavit suam iustitiam: quia
nec amor ultra progredi, nec ius-
titia poterat rectius satisfieri.

585 Ille perfectissimus & opti-
mus amandi modus est, quo ita
implentur leges amoris, ut non
deferantur obligationes iustitiæ.

Jam Christus omnes amoris le-
ges in Cruce impleverat moriens
pro hominibus, cum ex latere fer-
ro lanceæ patfacto, *Exiit san-
guis & aqua.* Volunt aliqui aquã
& sanguinem ex Christi latere
prodijisse, ut aqua corresponde-
ret illi, qua Pilatus *Lavit manus
coram populo.* Et sanguis corres-
ponderet illi, quem Judæi super se
ipfos, & filios suos, in omnium
supplicium postularunt: *Sanguis
ejus super nos, & super filios nostros.*

Quid? si sanguis ille supplicium
est, quomodo egreditur ex bene-
volò Christi corde? Nonne cor
illud ardentissimum ad amandũ:
quomodo apparet rigidum ad
punendum? Quia est illud exce-
sivè amare, ita se in amando ge-
rere, ut satisfiat iustitiæ, postquã
amori satisfactum est: sic punire
peccata, ut peccatores rediman-
tur, & neque amor offensus, ne-
que iustitia querula evadat. Idcir-
cò Deus homo factus est, ut re-
dimens peccata hominum satisfi-
faceret amori absque injuria ius-
titiæ:

Ll 4 titiæ:

*Anandi
modus
optimus.*

Joan. 19.

Matth. 26

*Iustitia cũ
amore.
Matth. 2. 7*